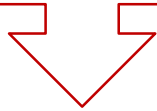

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักและ วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

บุตติมา จันทรมณี

ศูนย์ประสานงานบัณฑิตวิชาการจังหวัดอุบลราชธานี

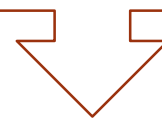
เชิงปริมาณ

ประชากร

กลุ่มตัวอย่าง

เชิงคุณภาพ

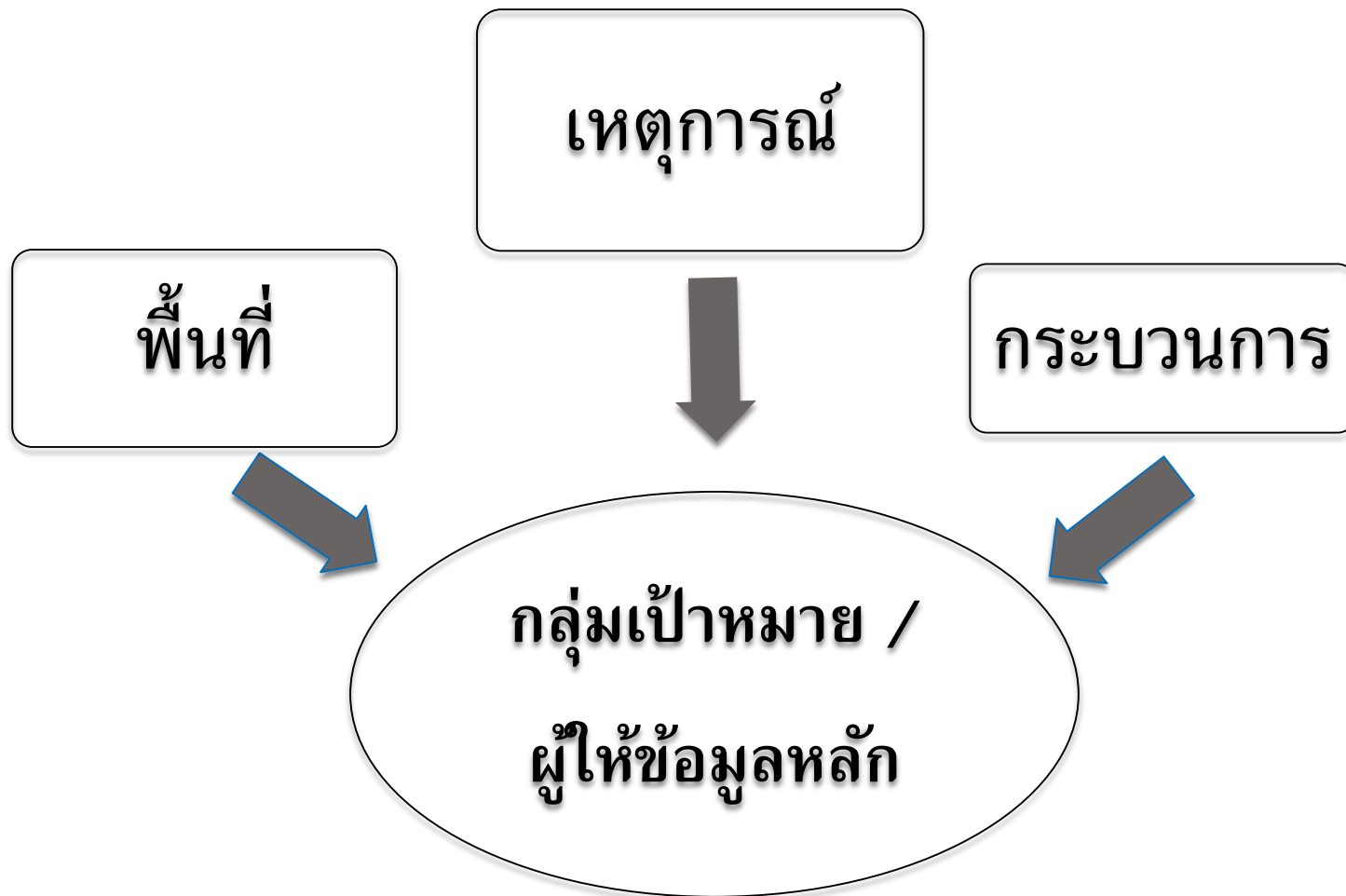

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

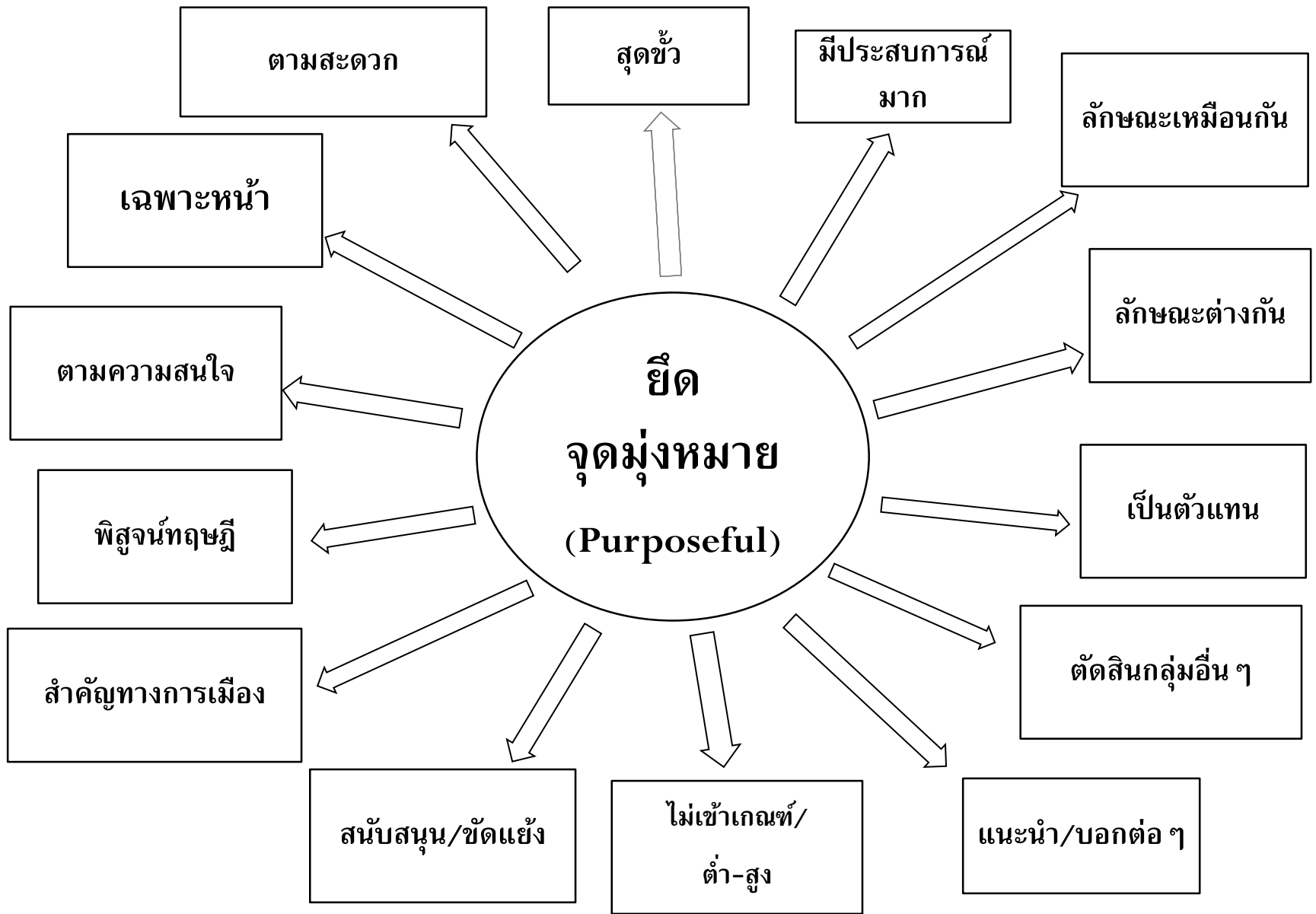
“...การเลือกตัวอย่างในงานวิจัยเชิงคุณภาพควร
รวมถึง**สถานที่** เหตุการณ์และ**กระบวนการ**ที่จะ
ศึกษาด้วย เพราะเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อ
การตีความผลการวิจัยหรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีที่
เราจะได้จากการวิจัย...”

(ชาย โปธิสิตา,2554)

การเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

- แบบ Information –rich cases
- แบบ Purposive Sampling

ตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ

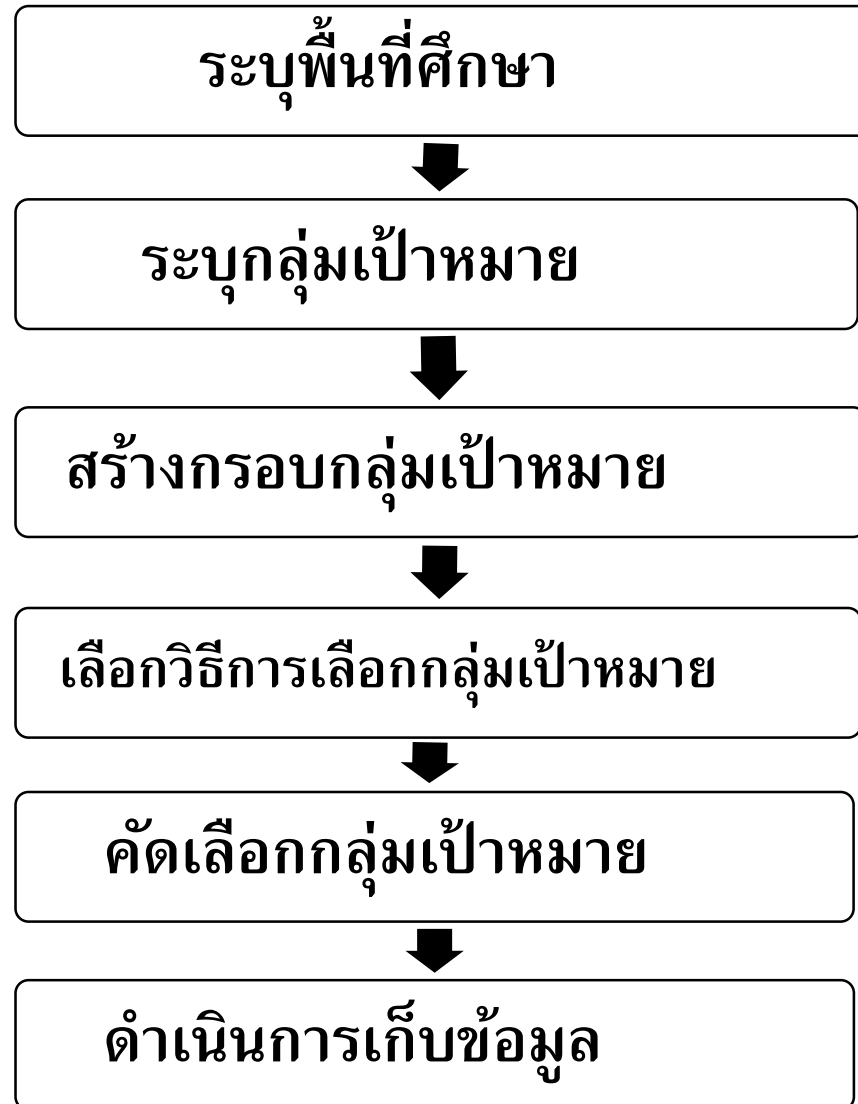
1. สุดขั้ว สุดโต่ง (Extreme or Deviant Case) สำเร็จ – ล้มเหลว
2. มีประสบการณ์มากในเรื่องนั้น ๆ (Intensity)
3. คนหรือสภาพการณ์ที่มีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous)
4. คนหรือสภาพการณ์ที่มีลักษณะแตกต่างกัน (Heterogeneous)
5. แสดงลักษณะสำคัญของประชากรทั้งหมด / เป็นตัวแทนในทุกเรื่อง/เป็นแบบฉบับ (Typical Case)

6. เป็นกรณีตัดสินกลุ่มประเภทอื่น ๆ (Criterion)
7. ได้จากการแนะนำบอกต่อเป็นทอด ๆ / แบบสายใยเชื่อมโยง (Snowball or Chain)
8. ที่ไม่เข้าเกณฑ์กำหนด เช่น สูง – ต่ำกว่าเกณฑ์ (Maximum Variation)
9. สนับสนุน/ขัดแย้งกับข้อค้นพบในการศึกษา (Confirming/Disconfirming)
10. มีความสำคัญทางการเมือง (Politically Important Cases)

11. เพื่อพิสูจน์ทฤษฎี (Theory Based)
12. เลือกจากประชากรที่แบ่งชั้นเป็นช่วงชั้น (Stratified purposeful)
13. เลือกมาอย่างเจาะจงเป็นกลุ่มที่น่าสนใจ (Critical Case)
14. เลือกแบบเฉพาะหน้าขณะอยู่ในเหตุการณ์ (Opportunistic)
15. เลือกตามความสะดวก (Convenient)

ขั้นตอนการเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ พูให้ข้อมูลหลัก

การเลือกตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ

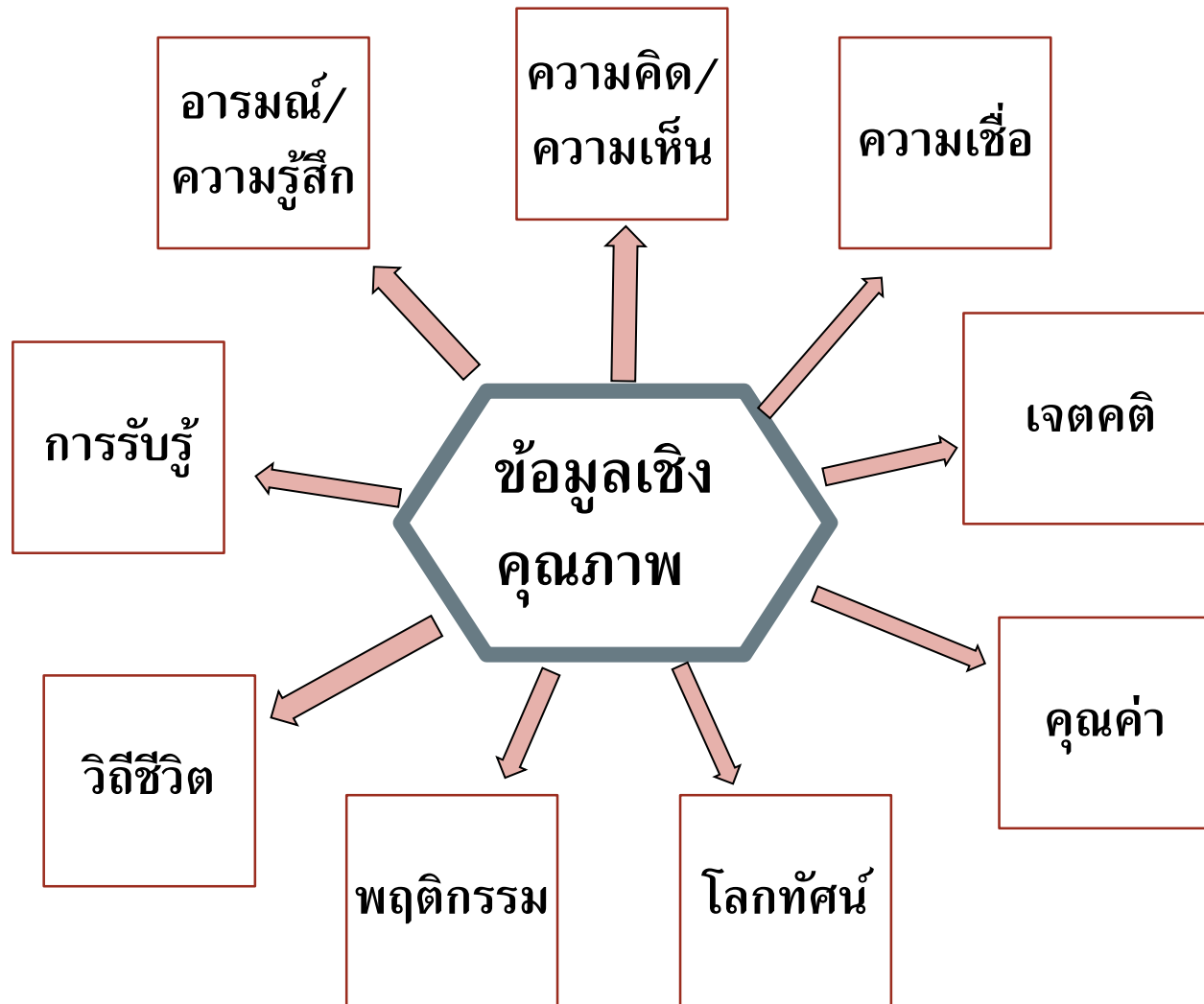
เกณฑ์การเลือกตัวอย่าง

- ❖ ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล
- ❖ กำหนดคุณสมบัติที่เข้าข่าย/ไม่เข้าข่ายตามแผนการศึกษาที่วางไว้
- ❖ สามารถให้ข้อมูลได้อย่างเพียงพอ
- ❖ ควรเลือกหลายรายและกระจายให้ครอบคลุมและหลากหลาย

จำนวนตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ

❖ โดยปกติจะใช้ 30 ตัวอย่าง แต่ในกรณีตัวอย่างหายาก มีจำนวนน้อย สามารถใช้น้อยกว่า 15 ตัวอย่างแต่ต้องไม่น้อยกว่า 8 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม ควรเก็บข้อมูลจนกว่าจะได้ข้อมูลครบถ้วนอิ่มตัว

วิธีการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

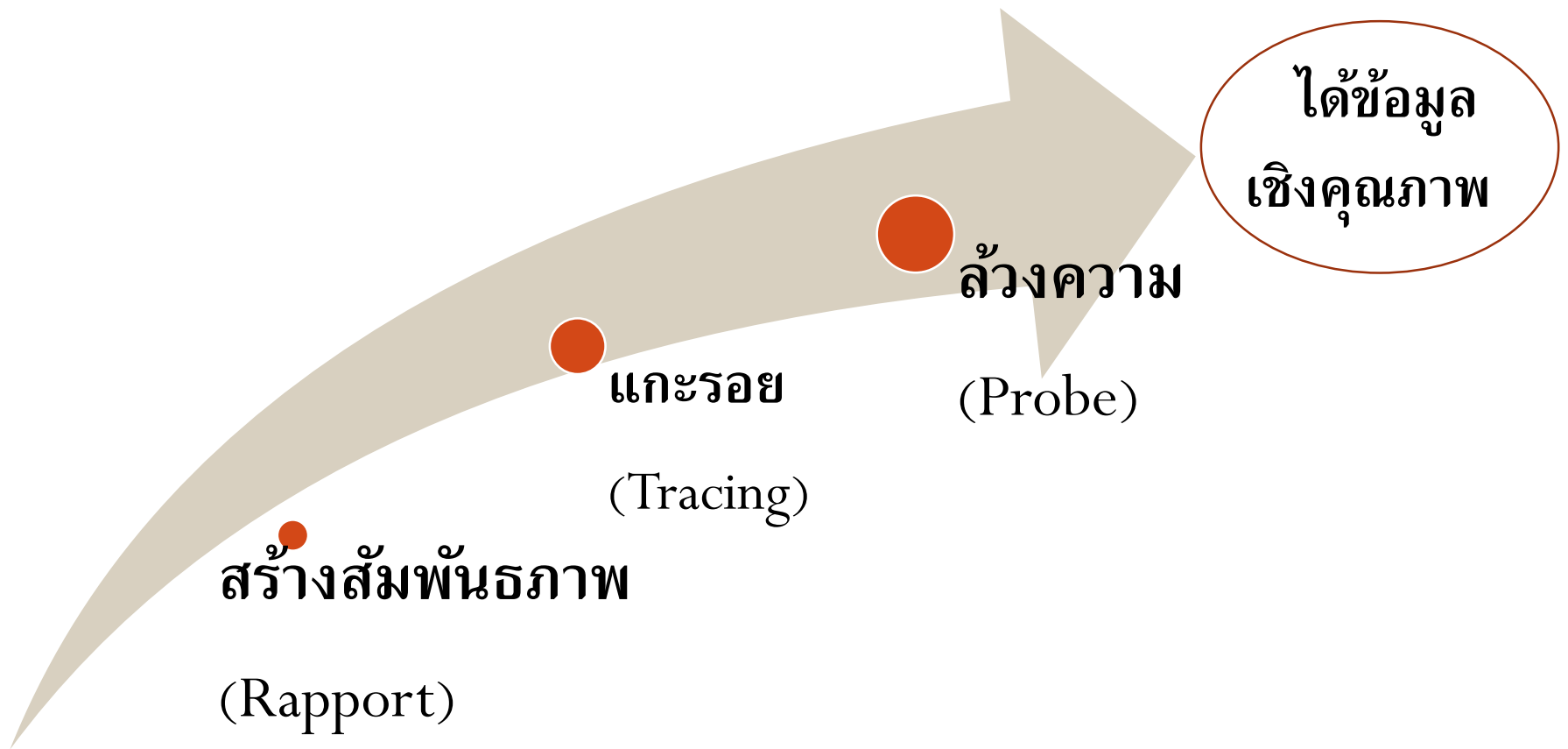
ข้อมูลมี 2 แบบ

หน้าบ้าน

หลังบ้าน

**วิธีการเก็บ
ข้อมูลเชิงคุณภาพ**

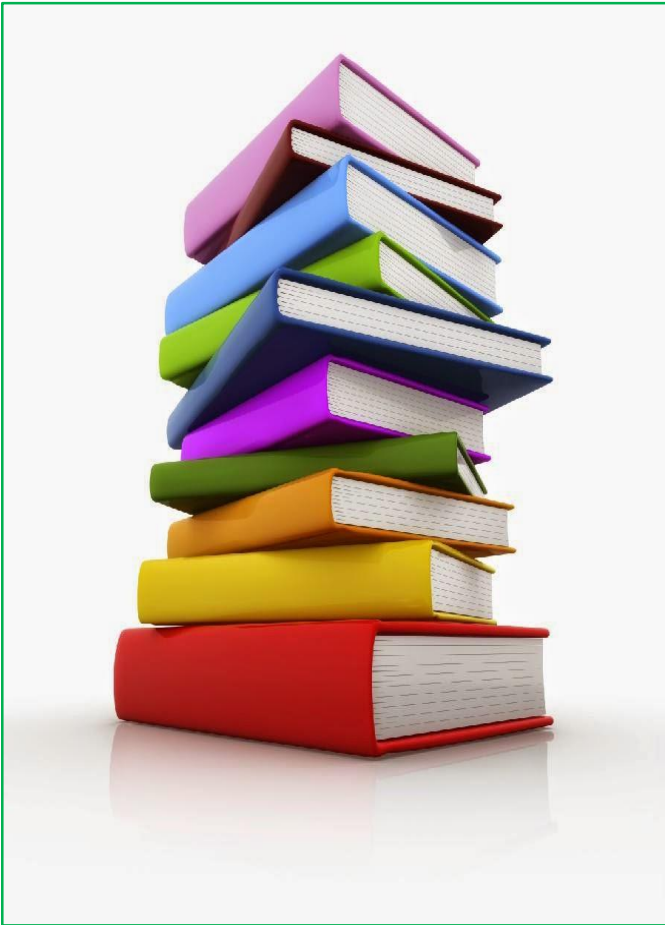
สังเกต (Observation)

สัมภาษณ์ (Interview)

**สนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion)**

ศึกษาเอกสาร (Documentary)

การศึกษาเอกสาร (Documentary)

- จดหมายเหตุดู
- บันทึกการประชุม
- วารสารวิชาการ
- บทความ
- รายงานวิจัย
- ประกาศ/
กฎหมาย ฯลฯ

การสังเกต (Observation)

มี 2 แบบ ได้แก่

แบบที่ 1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(non-participant observation) มี 2 ลักษณะ คือ

- แบบผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว
- แบบผู้ถูกสังเกตรู้ตัว

แบบที่ 2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation)

สังเกต ซักถาม จดบันทึก

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

- คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมาเพื่ออภิปรายกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ
- สมาชิกกลุ่มจะต้องมีลักษณะที่คล้ายกัน
- ขนาดของกลุ่มควรมีจำนวนคนในกลุ่ม จำนวน 8-12 คน
- มีแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม(Guideline) ซึ่งเป็นแนวคำถามปลายเปิด/ไม่มีโครงสร้างที่เข้มงวด

คุณสมบัติของผู้นำดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator)

- ❖ มี “บุคลิกที่รับแขก”
- ❖ ยอมรับผู้อื่นด้วยความจริงใจ
- ❖ วางตัวเหมาะสม
- ❖ มีความรู้ในเรื่องที่สนทนา
- ❖ มีทักษะในการพูด/การซักถาม (Probe)
- ❖ เป็นผู้ฟังที่ดี
- ❖ มีความสามารถในการจับประเด็น
- ❖ มีทักษะในการจัดการความเป็นพลวัต

การสัมภาษณ์ (Interview)

แบบที่ 1

การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal / Structured Interview)

- ผู้วิจัยเตรียมคำถามและข้อกำหนดไว้แน่นอนตายตัว โดยปกติการวิจัยเชิงคุณภาพจะไม่ใช้วิธีนี้เป็นหลัก

แบบที่ 2

การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal/ Unstructured Interview)

- ✓ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ
- ✓ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)
- ✓ การตะล่อมกล่อมเกลา (Probe)
- ✓ การเงี่ยหูฟัง (eavesdropping)

ข้อควรคำนึง

- ❖ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีลักษณะยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้หากข้อค้นพบในสนามบ่งชี้การปรับเปลี่ยนประเด็นหรือวิธีการเก็บข้อมูลที่ออกแบบไว้แต่เดิม
- ❖ เทคนิค วิธีการทั้งหลายล้วนมุ่งหมายให้ผู้วิจัยสามารถ“เจาะ/ล้วงความในใจ” (probe) ให้ลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่โดยปกติแล้วผู้คนเหล่านั้นจะไม่พูดกับคนแปลกหน้าง่าย ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพธิ์สีต. 2554. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.พิมพ์ครั้งที่ 5,
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
ทวีศักดิ์ นพเกษร. 2551 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 1.พิมพ์ครั้งที่ 2,
นครราชสีมา : โชติเจริญมาร์เก็ตติ้ง จำกัด
สุภางต์ จันทวานิช. 2554. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 19,
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย